

ZGODOVINSKI PREOKRET V ODNOSIH MED JUGOSLAVIJO IN SOVJETSKO ZVEZO

Po dolgoletnem sovraštvu sta se državi pomirili - Kakšne bodo posledice v naši deželi

Sovjetska zveza je 6. novembra slovesno obhajala 37. obletnico oktobrske revolucije. Podpredsednik vlade Saburov je pri tej priliki govoril pred Malenkovom, Molotovom, poglavarjem države Vorošilovom, tajnikom stranke Hruščevom in diplomatskimi predstavniki tujih držav tudi o Jugoslaviji. Njegove besede so izzvale v mednarodni javnosti veliko pozornost. Z njimi je namreč označil svetu konec tako imenovane hladne vojne, ki je skoro 6 let divjala med Rusijo in Jugoslavijo ter ogražala spokojnost na Balkanu in s tem mir v Evropi.

Saburova uradna izjava, da se je Sovjetska zveza odločila, pomiriti se z Jugoslavijo in obnoviti z njo prijateljstvo, je iznova postavila v osredje političnih razmotrivanj vprašanje odnosov med tema dvema slovenskima državama. Ljudje se sprašujejo, kako je bilo mogoče, da sta se tako krvavo sprli, in kakšni so vzroki, da je sedaj Moskva ponudila Jugoslaviji spravo.

Razdor in bučni prelom med obema deželama je 1. 1948 tem bolj iznenadil svet, ker je jugoslovanski komunizem vzgajal svoje pristaše v brezmejni ljubezni do Sovjetske Rusije, v kateri jih je učil gledati ideal pravične delavske in kmečke države ter domovino svetovnega proletariata. Zavoljo Sovjetske Rusije so mnogi jugoslovanski komunisti šli v ječe in pregnanstvo, mnogi so z njim imenom na ustih umirali.

TEŽKI SPORI MED VOJNO

Prva, široki javnosti prikrita navzkrižja so nastala v teku narodnoosvobodilne vojne. Ko so Hitlerjeve in Mussolinijeve vojske vdrle v Jugoslavijo in se je ljudstvo dvignilo proti okupatorju, je bil Tito mnenja, da je napočila zgodovinska ura socialne revolucije. Borbo proti okupatorju je treba spremeniti v borbo proti obstoječemu političnemu in družabnemu redu stare Jugoslavije, kar naj spravi na oblast komuniste.

Ta Titova politična zasnova je naletela na nepričakovan Stalinov odpor. Stalinovo mnenje je bilo, da je prva in glavna naloga narodnoosvobodilnega gibanja izgnati iz dežele okupatorja. Socialni prevrat je treba odložiti na poznejše čase. Titova revolucionarna gesla in dejanja so bila po njegovem prepričanju škodljiva: oteževala in celo onemogočila bi enotno borbo proti tujcu in po nepotrebnem dražila Angleže in Amerikanke. Da bi se ne zameril Angležem, je Stalin na različne načine hotel dokazati, da Sovjetska vlada ne podpira revolucionarnih Titovih stremljenj.

Zato je ves čas vojne vzdrževal dobre odnose z vlado kralja Petra v Londonu in ji celo predlagal pogodbo o zavezništvu. Ko je Avnoj, najvišje predstavništvo partizanskega

gibanja, 1. 1943 sklenil v Jajcu, da prepove kralju Petru povratek v domovino, ter se proglasil za nositelja vse zakonodajne in upravne oblasti na osvobojenem ozemlju, je Stalin ostro protestiral. Sklepe v Jajcu je označil za »udarec v hrbet Sovjetski zvezi«.

V času narodnoosvobodilne borbe ni Rusija poslala Titu tako rekoč nobene pomoči. Vsa pomoč je prihajala iz Velike Britanije. Ko je Tito brzojavil Stalinu, naj ga Sovjetska zveza, če mu že ne pomaga, vsaj »ne ovira« v njegovi borbi, se je Stalin silno razjezil. Georgij Dimitrov, voditelj bolgarskih komunistov, je pripovedoval, da je Stalin od besa topotal z nogami po tleh.

NASPROTSTVO ZNAČAJEV

Proti koncu vojne se je Tito prvič sestel s Stalinom. Že pri prvem srečanju sta trčila drug ob drugega. Stalin je bil vsemogočni gospodar Rusije in ni bil navajen, da mu kdo oporeka. Tito pa je imel običaj, odkrito povedati svoje mnenje.

»Pazite,« je rekel Stalin Titu, »buržoazija v Srbiji je zelo močna.«

»Tovariš Stalin,« je odvrnil Tito, »s tem vašim glediščem se ne strinjam. Buržoazija v Srbiji je zelo šibka.«

Stalin je umolknil in se namrščil. Drugi pri mizi: Molotov, Malenkov, Ždanov, Berija so kar odreveneli. Nastalo je mučno ozračje.

Vsemogočnost in oblastnost Stalinova je bila tolika, da se mu niti najožji sodelavci niso upali ugovarjati. Tito in ostali Jugoslo-

vani, s katerimi je Stalin pozneje stopil v stik, pa so bili druge vrste ljudje. Govorili so odkrito in brez strahu. Razume se, da so se Stalinu zamerili.

Zameriti se Stalinu je tedaj pomenilo zameriti se Sovjetski zvezi, zakaj Stalin je bil silna osebnost, ki je narekovala vso notranjo in zunanjo politiko države.

Sklenil je ukrotiti Tita in podvreči s tem Jugoslavijo svoji volji. Kot izredno prekanjen in sposoben politik je zasnoval v ta namen kaj pretkan načrt. Tita je začel naenkrat poveljevat, ga na vse načine odlikovati, da bi vzbudil v komunistih ostalih dežel ljubosumnost.

Dne 26. maja 1946 je bil Tito zopet sprejet v Kremlju. Ko je s spremstvom vstopil v sobo, je Stalin slišno šepnil Molotovu: »Vjačeslav Mihajlovič, poglejte, kako lepi ljudje, krepki ljudje, krepak narod!«

Po končanih razgovorih je Stalin povabil vse skupaj na večerjo, ki je trajala do 5. ure zjutraj. Med napitnicami se je duhovito šalil in risal značaje posameznih evropskih komunističnih voditeljev. Togliattija je ocenil za profesorja, ki zna napisati dober članek, ne zna pa zbrati ljudi in jih voditi k enotnemu cilju.

O Titu se je izrazil takole: »Tito se mora varovati, da se mu kaj ne zgodi... Jaz ne bom dolgo živel, on pa ostane za Evropo.«

Ko se je razpoložil, je Stalin začel plesati, nato je prijel Tita pod pazduho, ga trikrat dvignil v zrak in pil z njim bratovščino.

S hvalisanjem ga je hotel pogubiti

Isti čas so bili v Moskvi tudi Bolgari in drugi inozemski komunistični veljaki, ki so bili prišli na pogreb predsednika države Kalinina. Zanje je bila postavljena tribuna na levi od Stalinove, ki je prisostvoval svečanostim v krogu svojega centralnega komiteta. Naenkrat povabi Stalin Tita, naj se preseli na njegovo tribuno, medtem ko so vsi ostali gostje morali ostati na svojih mestih.

Na skupnih razgovorih z Bolgari je Stalin hvalil Tita, starega in zaslužnega Dimitrova pa tako zmerjal, da je revež spreminjal barve in je bilo vsem nerodno.

Ko se je konec septembra 1947 prvič sestala Kominforma v zahodni Poljski, sta Karelj in Djilas dobila nalogo, naj podvržeta kritiki medvojno politiko italijanske in francoske komunistične stranke. To sta rada storila, ker se že tako nista strinjala z njihovo politiko. Toda s tem sta se zamerila dvema največjima komunističnima organizacijama v Evropi. Francoz Duclos je trepetal od srda in ni hotel z nikomer več govoriti.

Obenem si je Stalin prizadeval, da se Ju-

goslovani sprejo tudi z zapadnimi velesilami. Čeprav so Amerikanci in Angleži bili v veliki večini antikomunisti, so koj po vojni gojili velike simpatije za jugoslovanske partizane in njih osvobodilno borbo. O tem se je lahko prepričal na lastne oči vsak naš človek v dneh, ko so Amerikanci in Angleži prišli v naše kraje in še pozneje za vlade polkovnika Bowmana.

Tedaj je imela Jugoslavija priložnost, da se z zapadnimi državami pogodi ter ustvari z njimi zavezniške in prijateljske odnose. Vendar to ni hodilo prav Stalinu in njegovim političnim načrtom. Njegov interes je bil, da se odnošaji med Jugoslavijo in zapadom čimbolj zaostrijo, tako da bi postala popolnoma in v vsem odvisna od Sovjetske zveze.

JUGOSLAVIJA JE OSAMLJENA

In res se je Stalinu posrečilo spreti Jugoslovane z zapadom.

Istočasno se je trudil, da bi spravil Jugoslavijo tudi gospodarsko pod svojo oblast.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

VELIK CHURCHILLOV GOVOR

Winston Churchill, ki bo konec tega meseca dopolnil 80 let, je imel ta ponedeljek v Londonu pomemben govor.

»Živimo v času«, je rekel, »ko je od razpoloženja ljudi odvisna njih usoda. Če hočejo doživeti dolgo dobo miru in blagostanja, zadostuje, da se obnašajo drug z drugim miroljubno in prijateljsko, in znanstvo jim bo dalo več, kakor si lahko sanjajo. Če se pa žele prepirati in se jim zdi zabavno, da se medsebojno napadajo, ni nobenega dvoma, da se lahko v vsakem trenutku pobijejo neprimerne hitreje in v neprimerno večjem obsegu kakor kadarkoli v preteklosti. Naj izbirajo!«

O NEMČIJI, RUSIJI IN TRSTU

»Po mnogih dvomih in razočaranjih«, je dejal, »smo imeli tu v Londonu zasedanje, na katerem je 9 zapadnih držav sklenilo, naj Nemčija sodeluje pri obrambi Evrope, ne da bi zaradi tega ogražala varnost Francije.« Ko bodo sporazumi podpisani in potrjeni, bo staro francosko-nemško nasprotstvo lahko prešlo iz stvarnosti v zgodovino.

»Spadam med tiste«, je nadaljeval, »ki verujejo, da bi se dežele zapada in vzhoda morale potruditi, da žive v miru in prijateljsstvu. Mi se ne strinjamo s sovjetskim komunizmom in z njegovim sistemom ene stranke. Toda če njim ugaja, da jim vladajo uradniki, je to stvar, ki se njih tiče; glavno je, da ne ogražajo varnosti in svobode drugih.«

O Trstu je rekel, da je dolgo časa bil vzrok težkih trenj med sosednima narodoma ter prizadeval »skrbni in stroške« tudi Veliki Britaniji. Sedaj je bil s »prijateljskim in pametnim sporazumom« spor poravnal.

VODKA DELA ČUDEŽE

Ob obletnici oktobrske revolucije so Rusi povabili predstavnike zapadnih držav na slavnostno kosilo v Kremelj. Poleg Malenkova so prisostvovali pojedini vsi vidnejši sovjetski voditelji in diplomati.

Vsi, gostitelji in povabljeni, so bili prav židane volje. Vodka je tekla v potokih. Ko je francoski veleposlanik hotel odgovoriti na Molotovo napitnico, ga je ta prehitel in smehljaje dejal: »Oh ne, gospod veleposlanik, ne smete piti vode, sicer niste pravi Francozi!« Diplomati si je bil namreč ravno natočil vodo. Omizje je zajel prisrčen smeh, ki ga je še povečala Malenkova pripomba: »Glejte, ekscelencija, opazujete vas vsi svetniki!« Pri tem je pokazal na sveto podobo, ki je ostala še iz časov carizma na steni dvorane.

Živčna vojna med vzhodom in zapadom je vsaj za kratek čas prenehala. Svet se zaskrbljeno vprašuje, ali ne bo zopet vzplamtela, ko bo ponehal blagodejni vpliv ruske vodke.

NOVO IZZIVANJE

V torek popoldne so iz vozov openskega tramvaja odstranili vse slovenske in angleške napise. Ostali so le italijanski.

Slovenskih potnikov se je polotila silna nevolja. Ogorčeno so protestirali ter napadali sprevednike. Ti so se branili, da niso krivi. Odgovorno je podjetje.

Vest se je takoj razširila in izzvala med tržaškimi Slovenci srdito nezadovoljnost. Ta-

ko se izvaja posebni statut! — so ljudje mrmljali.

Da je Slovence pomirilo, je podjetje dalo spet namestiti slovenske napise.

MEŠANA KOMISIJA

Dne 15. novembra se sestanejo v Beogradu zastopniki Italije in Jugoslavije, da sestavijo stalno mešano komisijo, kakor je določeno v sporazumu o Trstu.

Šele ko stopi ta odbor v življenje, se bo začel statut o narodnih manjšinah praktično izvajati. V Beogradu bodo razpravljali tudi o obmejnem prometu in o dokončni meji med conama A in B.

POSLEDICE SPORAZUMA

Jugoslavija in Italija sta povišali svoji diplomatski predstavništvi v Beogradu in Rimu v veleposlanštvi.

Enoten nastop vseh slovenskih občinskih zastopnikov

V nedeljo so se sestali v Trstu vsi slovenski župani in občinski svetovalci iz vseh občin našega področja. Po obširni razpravi so soglasno izvolili odposlanstvo z nalogo, da prouči statut londonskega sporazuma in da zaradi čimprejšnjega izvajanja njegovih določil stopi v stik z zastopniki tukajšnjih oblastev.

AVSTRIJA IN TRST

Podtajnik v avstrijskem zunanjem ministru Kreisky je izjavil, da se Avstrija ne bo zanimala za tržaško pristanišče, če ne uvedejo mednarodne uprave nad lukko. Pristavil je, da morajo italijanska oblastva znižati železniške in carinske pristojbine ter modernizirati pristaniške naprave, sicer bo Avstrija usmerila svoj izvoz v Hamburg. Avstrija je lani izvozila skozi Trst kakih 68 odstotkov svojega blaga.

SAARSKO VPRAŠANJE

Kancler Adenauer ima velike težave z stran Posarja. Njegov dogovor z Mendès-Franceom je naletel v Nemčiji na veliko nasprotovanje. V čem so težave?

Ob koncu vojne je Francija zasedla s premogom bogato deželo, postavila v njej posebno vlado in poseben parlament, ki je proglasil odcepitev od Nemčije in dal Nemčiji pravico, da pokrajino vojaško brani in jo zastopa pred inozemstvom.

Ker je njeno prebivalstvo popolnoma nemško, Nemčija odcepitve nikoli ni priznala. Ravno tako je odklonila predlog, naj bi Posarje ne spadalo niti k Nemčiji niti k Franciji, temveč evropeizira.

Adenauer je v pogajanjih z Mendès-Franceom dosegel, da se je sedanja ureditev Posarja označila za začasno. O njegovi končni usodi bo odločala bodoča mirovna konferenca. Agitacija za priključitev k Nemčiji je v Posarju odslej dovoljena.

S temi Adenauerjevimi uspehi pa mnogi Nemci niso še zadovoljni. Zahtevajo, naj se že sedaj prizna, da je Posarje del Nemčije.

ZA SVOBODO LJUDSKE PROSVETE

»Zveza južnotirolskih gledaliških odrov« je na svojem zadnjem občnem zboru pozvala državne in deželne poslance, naj zahtevajo čimprejšnjo spremembo predpisov o cenzuri gledaliških predstav.

Danes mora vsako podeželsko društvo poslati za sleherno prireditve prošnjo v Rim in priložiti dobesečen italijanski prevod cele igre. Koliko dela in stroškov!

Tirolci zahtevajo dvoje: prošnje naj se rešujejo v Boenu in ne v Rimu; oblastvu naj se predloži nemško besedilo igre brez preвода. Uradnik mora poznati jezik prebivalstva, saj zato ga ljudstvo plačuje.

ATOMSKI MIR

Lord Coleraine, član angleškega odposlanstva, ki je obiskalo Sovjetsko zvezo, je imel te dni govor. Ruske množice, je dejal, se atomske vojne bolj boje kakor narodi na zapadu.

Strah pred atomskimi bombami nam bo ohranil mir. Danes se nam zdi, da ta bomba ograža svet, po sto letih pa se bo izkazalo, da ga je rešila.

HAILE SELASIJEVA MODROST

Abesinski cesar je napisal neki Angležinji v spominsko knjigo naslednji izrek: »Največji vir sporov med narodi je v tem, da prenašaj kršenje zakona in pravice, a pri tem izkazuješ napadalecu spoštovanje, njegovo žrtev pa prezira.«

V teh besedah je zapopadna 25-letna zgodovina sveta med dvema svetovnima vojnama in usoda njegove abesinske domovine.

ZASLUŽENI POKOJ

Z zmago ameriške demokratske stranke so republikanci zgubili pravico do predsedništva raznih komisij v senatu. Tako je MacCarthy prenehal biti predsednik odbora za ugotavljanje protidržavnega delovanja.

To je razveselilo veliko večino Amerikancev obeh strank, saj so bili že vsi do grla siti njegovih sumničenj in napadov na najuglednejše javne delavce.

MacCarthy je videl skoraj v vsakem človeku ruskega vohuna in filokomunista. Zato so mu vzdeli naziv »lovec na čarovnice«.

LJUBITELJ GLASBE

Ko je orkester iz Dijona imel pred kratkim skušnjo 3. Beethovnovе simfonije, so se tiho odprla vrata v dvorano. Flavtist je preplašeno kriknil: v kotu je stal ogromen bik, ki je bil zbežal iz klavnice. Mirno je poslušal glasbo. Ko je orkester prenehal, se je grozeče pripravil na naskok.

Dirigent da brž znamenje in orkester začne spet igrati. In glej, bik se je mahoma umiril. Godeci so se igraje oddaljevali, bik jim je krotko sledil na cesto, od koder so reveža spravili spet v mesnico.

POROKA ZA VSAKO CENO

V francoski občini Sirois sta se dva zaročenca hotela brezpogojno na določen dan poročiti, čeprav je bila v vasi poplava. Sosedje so ju peljali na visokem vozu z volovi proti cerkvi in županstvu. Voda je pljuskala volovom do trebuha. Zupan je šel peš. Da bi si ne pomazal obleke, jo je zvil v culo in dal s čevlji na glavo in tako pricapljal na urad v spodnjih hlačah.

Odnosi med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo

(Nadaljevanje s 1. strani)

Njegovi predstavniki so bili nasprotni, da si Jugoslavija ustvari lastno težko industrijo. »Čemu vam bo težka industrija?« je dejal Stalinov zastopnik Jutrov. »Na Uralu imamo vse, kar vam je treba.«

Jugoslavija naj bi dobavljala Rusiji rude in druge surovine, stroje in orožje pa kupovala v Sovjetski zvezi ter bila tako od nje odvisna.

Za izkoriščanje naravnih bogastev Jugoslavije je Stalin predlagal ustanavljanje mešanih jugoslovansko-sovjetskih družb, ki naj bi prodajale Rusiji po izredno nizkih, izjemnih cenah svoje izdelke in surovine.

Ko se je imela osnovati mešana petrolejska družba, so Stalinovi ljudje zahtevali, naj se jugoslovanska petrolejska ležišča ne štejejo v jugoslovanski kapital, češ da je po Marxu petrolej le del mrtve prirode.

V mešanih družbah naj bi Rusi imeli premoč in preko njih vse jugoslovansko gospodarstvo v svojih rokah.

Naravno je, da so se Jugoslavlani temu upirali. Toda Stalin se je pripravljaj, da v primeru potrebe odpor Tita in njegovih somišljenikov stre. Iskal je svoje zaupnike in pomagače v jugoslovanski vojski, med uradničtvom, v policiji in v gospodarskih podjetjih. Posrečilo se mu je dobiti nekaj svojih ljudi celo v vladi in centralnem komitetu stranke.

Ko je bil razdvojen Tita z zapadom, z najvažnejšimi komunističnimi strankami v Evropi, ga spravil v gospodarsko odvisnost Rusije ter si zagotovil potrebne zaveznike v Jugoslaviji sami, je Stalin bliskovito udaril.

Tita in njegove somišljenike je čez noč izključil iz Kominforme in pozval jugoslovanske komuniste, naj Titovo vlado strmoglavijo.

Kako se je borba končala, je vsem znano. Stalin se je temeljito uračunal: Tito se je s pomočjo zapada obdržal na oblasti in okrepil svoj mednarodni položaj.

STALINOVNI NASLEDNIKI

Ko so po Stalinovi smrti njegovi nasledniki premislili politiko, ki jo je umrla državnik vodil proti Jugoslaviji, so prišli do zaključka, da je bila zgrešena. Potrudili so se, da polagoma popravijo Stalinove napake.

Politika sprave je sedaj popolnoma prodrla in svetu jo je 6. novembra uradno oznanil podpredsednik sovjetske vlade Maksim Saburov.

»Sovjetska vlada sodi,« je dejal, »da je v interesu narodov obeh držav, uporabiti vsa mogoča sredstva, da se med njima obnovijo normalni in prijateljski odnosi.« Spor, ki je razdvajal zadnja leta obe deželi, je koristil »samo sovražnikom Sovjetske zveze in Jugoslavije ter sovražnikom miru. Sodelovanje in iskreno prijateljstvo med Sovjetsko zvezo

in Jugoslavijo se nasprotno ne samo ujema s koristmi naših držav, temveč tudi z interesi miru v vsem svetu.« Saburov izraža željo, da bi se med dvema velikima bratskima narodoma obnovilo »staro prijateljstvo«.

Mi sodimo, da se isto razmerje, kakor je vladalo med obema državama pred letom 1948, ne more več obnoviti. Spor je bil preglobok in v tem so se med ruskim in jugoslovanskim komunizmom razvile tudi daljnosežne ideološke razlike.

Pač pa se med obema deželama lahko razvijejo normalni in dobri sosedstveni odnosi ter ustvari ozračje prijateljskega sodelovanja v številnih vprašanjih.

Ker so izjave Saburova obenem nekake smernice za politično ravnanje ostalih komunističnih strank v svetu, ne more biti dvoma, da se bo njihov vpliv pokazal tudi v naši deželi. Ostra sovražnost med našimi kominformisti in pripadniki O.F. se bo s časom najbrž ublažila. Tako pomirjenje bi bilo danes z narodnega vidika koristno, saj se iz globine slovenskih množic že dolgo dviga klic, naj voditelji vseh naših strank pozabijo stara sovraštva ter se združijo v enotni obrambi pravic, ki nam jih daje posebni statut. Tukaj gre vendar za skupne koristi vseh Slovencev, pa naj bodo pristaši katerekoli organizacije ali ideologije.

Če bomo složni, bomo kaj dosegli, sicer bomo igrača v rokah naših narodnih nasprotnikov, ki bodo izkoriščali našo politično nezrelost in razcepljenost samo v škodo slovenskega ljudstva.

NOVICE

NOBELOVA NAGRADA

Na Svedskem podeljujejo učenjakom, umetnikom in drugim za človeštvo zaslužnim ljudem tako imenovane Nobelove nagrade. Denar jemljejo iz obresti velikanskega premoženja, ki ga je v ta namen zapustil švedski bogataš Nobel.

Za fiziko in kemijo so prejeli letos nagrado 2 Nemca in 1 Amerikanec. Znašala je približno 22 milijonov lir. Zares prav — »nobel«!

ČUDNI ZAVEZNIKI

Preteklo nedeljo so bile v južnoitalijanski občini Solopaca volitve, pri katerih so se združili na skupni listi misini, monarhisti in — komunisti.

Zmagali sicer niso, a njih skupni nastop je zelo značilen pojav v političnem življenju južne Italije.

LETEČI KROŽNIKI

V zadnjih dneh pišejo, da so se žareči leteči predmeti zopet pojavili nad Avstrijo, Italijo in drugod. Angleško vojno ministrstvo je s svojimi radar napravami ugotovilo, da so v preteklih tednih preletele nebo Velike Britanije cele skupine predmetov, ki so podobni letalom, o katerih nihče ne ve, od kod prihajajo.

O letečih krožnikih je bilo napisanih že mnogo knjig. Nekateri trde, da frče ti ognjeni drobeci iz vsemirja in lahko prinesejo nad nas smrt in nesrečo. Drugi ugibajo, da krožnike pošiljajo prebivalci bližnje zvezde Mars, od koder nas opazujejo. Nekateri ženske so celo videle na lastne oči ta bitja, ka-

ko so se spustila na našo zemljo in spet odletela.

To so seveda bajke. Resnice do danes niso še dohnali.

DEŽELA MEGLE

Nad Veliko Britanijo leže vsako jesen debela in tako gosta megla, da ljudje ne vidi-jo pedi izpred nosa. Tako je tudi letos. V mnogih krajih se je zaradi tega ustavil promet, ladje so prispale v luke z veliko zamudo. Dve sta trčili druga ob drugo ter se težko poškodovali. Mnogi potniki so zavoljo megle pustili svoje avtomobile v mestu in se vrnili domov z železnico.

DRZEN POLET

Pretekli ponedeljek je potniško letalo družbe LAI prispelo iz New Yorka v Rim v 13 urah in 20 minutah.

Lep uspeh! Nekoč so potrebovali za potovanje v Ameriko cele tedne.

O ČEM SE MENIJO ŽENSKE

Psihološki zavod neke angleške univerze je dal tajujo opazovati 1000 žen in deklet, da ugotovi, o čem se pogovarjajo, ko so same med sabo.

Dognal je, da govore največ o svojih in tujih boleznih. Na drugem mestu je im. Sledijo pomenki o oblekah. Na četrtem mestu je opravljanje in šele na petem so razgovori o moških.

ZAKLADI KREMLJA

Bivališče ruskih carjev, Lenina in Stalina je z zidom obdana skupina veličastnih poslopij, stolpov in cerkva. Ko se je v zimi 1941 Hitler prikazal pred Moskvo, so se Sovjeti pripravljali, da vržejo Kremelj v zrak.

Prej so prepeljali čez Ural v Sibirijo carsko zakladnico.

V njej je nakopičeno silno bogastvo: nešteto diamantov, safirov, smaragdov, biserov in drugih draguljev, ki žarijo in se leskečejo v vseh mogočih barvah. V Moskvo so prišli iz vseh delov sveta: iz Brazilije, Indije in daljne Kitajske. Samo v carsko krono je vloženi 3000 briljantov.

Sovjeti so sklenili odpreti Kremelj občinstvu, da bo lahko občudovalo te razkošne bogatije.

NOV NAČIN GLASOVANJA

Elektriko uporabljajo sedaj celo pri glasovanju. V belgijskem parlamentu so na sleherno mizo poslanca ali senatorja pritrjeni 3 električni gumbi: zeleni pomeni: glasujem za, rdeči — proti, beli pa: se vzdržim glasovanja. Ljudski zastopnik pritisne na enega od treh.

ŠVICA PROTESTIRA

V Rimu tiskajo mesečnik »Italian Affairs«, ki izhaja pod pokroviteljstvom zunanjega ministrstva v angleškem jeziku. Njegov namen je, širiti v tujini zanimanje za Italijo.

V eni zadnjih številčk je zapisal, da se nekatere italijanske pokrajine nahajajo v tujih državah, tako v Švici kanton Ticino, del kantona Graubünden in kanton Wallis.

Zavoljo teh besed je diplomatski predstavnik Švice protestiral v Rimu, češ da je to iredentistična propaganda.

MRTVI ZOBJE

O zobu, ki je brez živca, pravijo, da je mrtev. Nemški profesor dr. Spreter iz Kiela je pred kratkim dokazal, da je tak zob še vedno živ. Potrebno hrano dobiva iz kostne snovi, ki ga obdaja.

Dopisi v Tržaškega

OPČINE

V ponedeljek nas je za vedno zapustila ga. Marija Danev, gospodinja znane gostilne v naši vasi. V nedeljo je bila še pri maši, zvečer pa jo je napadla bolezen in naslednji dan je izdihnila.

Kako je bila pokojnica priljubljena, je v terek pokazal lep pogreb in številni vencji. V slovo ji je zapel domači pevski zbor. V njem so letos že drugič nastopili tudi stari cerkveni pevci, kar nas je zelo razveselilo. S sorodniki pokojnice iskreno sočustvujemo.

Na praznik sv. Justa smo bili Openci pričakali čudnemu dogodku. Večje število policistov se je pripeljalo pred našo cerkev in jo obkolo. Z začudenjem smo opazovali ta manever in se spraševali, komu gre taka posebna zaščita. Kmalu smo zvedeli: v cerkvi so se zbrali »domačini« italijanske narodnosti in prisostvovali s kokardami v gumbnicah slovesni zahvalni maši za povratek Italije v naše kraje. Italijanski kaplan je v ta namen zapel tudi Te Deum. Ljudje sprašujejo, čemu je bilo potrebno toliko policije.

Posebno glasni so postali v zadnjem času naši mili gostje ezuli. Sopirijo se in napihujejo, da je že kar grdo. Večkrat tudi kalijo nočni mir z raznimi vzkliki: »Smrt temu, smrt onemu...« Slovenci smo gostoljubni ljudje in nam lahko verjamejo, da nam je težko spomniti jih, da so prišleki in bi se morali temu primerno obnašati.

NABREŽINA

Pri nedeljski maši smo prvič slišali naše nove orgle, na katere smo toliko časa čakali.

Nabrežinci ljubimo glasbo in bi bili zelo veseli, če bi v kratkem prišli tudi do poštenega cerkvenega pevskega zbora. Ze nekaj časa pojejo pri maši samo ženske, na kar Slovenci nismo vajeni. Naši kraji so se v preteklosti vedno odlikovali po močnih mešanih cerkvenih zborih in takega si želimo tudi Nabrežinci.

V nedeljo smo z zanimanjem sledili pridiigi g. župnika. Omenil je spremembo oblasti, ki se je te dni izvršila, in pozval svoje vernike, naj bodo novemu oblastvu pokorni, istočasno pa je opominjal predstavnike oblasti, da morajo biti do našega ljudstva pravični in pošteni. Priznati mu morajo pravičee, ki jim jih obstoječi zakoni zagotavljajo.

POMOČ POPLAVLJENCEM

Upravni odbor občine Devin-Nabrežina je na seji, dne 2. t. m., sklenil, da v znak sočustvovanja s težko prizadetim prebivalstvom Salerna in okolice pokloni kot skromen prispevek znesek 50.000 lir v nabiralni sklad za pomoč prizadetemu prebivalstvu.

Obenem poziva vse prebivalstvo naše občine, a posebno vse ustanove, industrijalce, trgovce in obrtnike, da po svojih močeh prispevajo v isti namen.

Prispevke sprejema občinska uprava.

RICMANJE

Oglašamo se danes z vestjo, ki je upravičeno užalila vsa naša vas. Pisali smo že, da nameravajo šolska oblastva odpreti pri nas italijansko šolo. Ker smo proti temu navedli tehtne razloge, smo upali, da se ta namera ne bo uresničila. Na žalost pa smo zvedeli, da so oblastva šla preko naših želja in za-

hitev ter nam tako prizadela veliko krivico. Italijansko šolo, ki so jo te dni odprli, bo obiskovalo 7 ali 8 učencev.

Naši šolski upravitelji so že dobili nalogo, naj dajo na razpolago prostor za nove učence. Da bodo vsi vedeli, zakaj smo Ricmanjci užaljeni in razburjeni, bomo danes ponovno povedali svoje razloge.

Neštetokrat smo prosili in zahtevali, naj se v naši vasi odpre otroški vrtec. Stevilo otrok je več ko zadostno. Naleteli pa smo vedno na gluha ušesa. Otročiče moramo pošiljati v Domjo.

Tistih sedem ali osem otrok je do danes tudi hodilo v italijansko šolo v Domju. Toda kakšna razlika! Vsak količkaj razsoden človek ve, da otroci iz osnovne šole laže hodijo v oddaljeno vas kakor štiri do petletni otroci. Te je treba spremljati, medtem ko si prvi že lahko sami pomagajo. Kakor vidimo, je oblastnikom bolj pri srcu tistih 8 otrok, kakor neprimerno večje število najmlajših.

Ugotavljamo, da je vsak pameten razgovor z ljudmi, ki niso dobre volje, brezpredmeten. Ricmanjecem ne preostaja drugo, kot si to dobro zapomniti in si tudi to krivico spraviti v arhiv.

REPENTABOR

Z letino se naša občina letos ne more pohvaliti. Ponekod nam je precej grozdja pobrala toča, tako da je vinski pridelek komaj polovičen. Tudi z ajdo je bolj slabo, kar je zakrivila burja.

K sreči pri nas ni brezposelnosti. Lepo število delavcev zaposlujejo trije domači

kamnolomi, ki še obratujejo. Največ dela ima podjetje Caharija. Le škoda, da potrebujejo vedno manj specializiranih kamnosekov, ker izvažajo kamen po večini kar v blokkih in ga ne obdelujejo več doma. Zato se tudi mladina za kamnoseštvo vedno manj zanima.

Precej naših ljudi zaposluje tudi Selad: okoli 20 domačinov; 30 delavcev pa dela pri tržaškem Seladu, kateremu daje naša občina brezplačno kamen in je zato obvezan posluševati se naše delovne moči.

ŠEMPOLAJ

Prav lepo smo na dan vseh svetih počastili spomin naših dragih svojcev, prijateljev in znancev na domačem pokopališču. Kot je že v stari navadi, se je zbralo na grobovih mnogo ljudi, ki so prišli od blizu in daleč, da se v mislih združijo s svojimi dragimi rajnkimi, ki tukaj spe večni sen.

Počastili smo tudi spomin padlih žrtev v zadnji vojni ter pred spomenik položili vence. Naši pevci pa so pred spomenikom in na pokopališču ubrano zapeli.

DOMJO

V ponedeljek, 8. t. m., se je začel redni pouk na večerni šoli za vajence. Obiskovali jo bodo vajenci iz vseh bližnjih vasi. Upajmo, da jim bo šola v korist, ne samo kar zadeva strokovno znanje, ampak tudi kar zadeva lepo vedenje in pravi značaj.

BOLJUNEC

Ko smo vino pospravili, smo začeli iz tropin kuhati žganje. Le davek se nam zdi prevelik. Treba bo delati resno na to, da bodo pristojna oblastva končno dovolila kmetom, prosto žganjekuho ali pa vsaj znižala pristojbine.

Dopisi iz Goriške

USPELA PRIREDITEV V GORICI

Na nedeljo Kristusa Kralja je dekliska Marijina družba imela misijonsko prireditev.

Najprej je družbeni voditelj dr. Humar razložil pomen misijonov in misijonske nedelje. Marijina družba, ki je izredno delavna in je morda naša najpomembnejša verska organizacija na Goriškem, ima tudi sposobno igralsko družino. Družbenice so to pot nastopile v petdejanki Največji dar, ki jo je napisal pokojni prof. Mlakar. Naravnost odlično so tri Saksidove sestre odigrale vloge hudobne Natalije, pijanke Kunigunde in veseljaka Doreta. V glavni vlogi male Mire pa je izborna nastopila Bandeljeva. Tudi vse druge igralko so se dobro odrezale. Pretekli četrtek so prireditev ponovili za otroke; tretjič pa so petdejanko igrali na misijonsko nedeljo. Vse tri prireditve so bile dobro obiskane.

IZREDNA POŽRTVOVALNOST SLOVENSКИH VERNIKOV

Goriški Slovenci so darovali za misijone od 1. 4. 1953 do 31. 3. 1954 438.594 lir. Od te vsote je goriška Marijina družba zbrala 208.400 lir. Od vseh podeželskih župnij je največ prispevala Pevma, in sicer kar 40.000 lir. Slovenci so darovali eno petino celotnega prispevka v goriški nadškofiji.

ŠTANDREŽ

Včeraj smo se slovesno poslovili od sv. Martina. To je za nas Štandrežce velik praznik. Ta dan so bili zlasti zadovoljni naši želedci in grla. Predobri naši purani so privabili mnoge Goričane, Slovence in Italijane, vsakoletne častilce sv. Martina in njegovih dobrot. Pri tej priložnosti potožimo prijateljem in znancem svoje skrbi in težave, oni pa nam povedo marsikaj zanimivega iz življenja Gorice, na katero smo tako srčno navezani in z njo celo upravno združeni. Kar se tega tiče, povemo, da bi raje imeli samostojno občino.

Če bi bili sami, bi že davno imeli prav v vsaki hiši vodovod. Goriška mestna uprava pa nas je vedno zanemarjala. Za svoje potrebe je potrošila ogromno vsoto 300.000 lir, ki jo je dobila po prvi svetovni vojni za hiše štandreške občine. Ugotavljamo, da je do sedaj zelo malo naredila za nas.

Ali bi ne bilo pametno, da bi naša deželna poslanca ukrenila vse potrebno, da bi Štandrež zopet postal samostojna občina? Sicer smo mnenja, da večja upravna enota bolj odgovarja potrebam modernega časa, a potem mora biti ta socialno, narodno in gospodarsko pravična, zlasti do svojih predmestnih naselij, ki nikakor ne smejo biti molzna krava za središče mesta.

Dopisi iz Goriške

SEJA MESTNEGA SVETA

V soboto je občinski svet imel prvo redno sejo po poletnih počitnicah.

Radovedneži in razni hujškači niso doživeli, kar so pričakovali. Mnogi so namreč mislili, da bo seja burna, ker so mislini in monarhisti bili predlagali, da se morata odstraniti spomenika v Pevni in Števerjanu, ki sta bila postavljena v spomin padlim v drugi svetovni vojni. Novo ozračje, ki je nastalo po sporazumu o Trstu in zlasti še po modrem govoru predsednika vlade Scelbe v Trstu, je onemogočilo neumno izzivanje mislinov in monarhistov. Zato je seja potekla dostojno.

Zupan Bernardis se je najprej spomnil pokojnega De Gasperija, nato je posvetil nekaj stavkov sporazumu o Trstu, nekoliko zabrenkal na nacionalistično struno in obžaloval, da je še toliko »nadvse italijanskih« mest ostalo izven Italije. Govoril je o veliki nesreči, ki je zadela Salerno; upravni odbor je določil 100.000 lir za pomoč težko prizadetim ljudem. Obvestil je tudi občinski svet o razgovorih, ki jih je imel v zadnjem času v Rimu in ki zadevajo gospodarsko krizo na Goriškem. Razgovori sicer še niso obrodili stvarnih uspehov, ker je vlada povezala usodo Gorice s Trstom in jo bo reševala v okviru ukrepov, ki jih je določila za Trst.

Občinski svet je nato zavrnil predlog o trošarini na sladkor, ki so ga stavili socialni demokrati. Večina je sprejela dnevni red, ki ga je predlagal upravni odbor.

IZ ŠTEVERJANA IN ŠTMAVRA

Do pred kratkim je bila jesen sončna, suha in zdrava. V tem času smo opravili marsikatero koristno delo. Turščica je lepo dozorela in tudi razno povrtino smo posejali. Ze nekaj dni pa je megleno in deževno, torej primeren čas, da človek razmišlja in, če je treba, zgrabi za pero. Tako sem storil tudi jaz in sedaj se oglašam v Novem listu, ki je o Števerjanu že veliko lepega in koristnega napisal. Nanj smo se zelo navezali in ga radi beremo. Prepričani smo, da bo v kratkem pridobil še celo vrsto novih naročnikov, čeprav je že današnje število precej veliko.

V zadnjih dneh sem razmišljal zlasti o boleči rani naših Brd, kolonstvu. Rana je še toliko bolj boleča, ker gospodarji prav nič ne skrbijo, da bi kolonom zgradili vsaj primerna stanovanja. Kmetje živijo večkrat v tako majhnih prostorih, da nimajo kam spraviti niti skromnega pridelka. Tudi oskrbniki so čestokrat sitni in surovi, da ubijejo v kolonu vsako veselje do dela. Lahko bi v številkah pokazali, kako strahotno so se v nekaj letih zmanjšali pridelki na kolonjskih zemljiščih; toda to bomo storili ob drugi priliki. Tik pred prvo svetovno vojno smo že bili na tem, da se kolonstvo odpravi.

O tem pričajo zapisniki sej deželnega odbora. Naj si jih oblastniki le ogledajo. Koloniat je treba v goriški deželi odpraviti, ker je to nesodobna družabno-gospodarska ustanova, škodljiva kmetu, državi in občini. Dokler se ne odpravi, naj oblastva vsaj pregledajo stanovanja kolonov in naj zahtevajo od gospodarjev, da poskrbijo za boljše.

Preteklo soboto smo pokopali najstarejšega domačina, 90-letnega Ivana Gravnerja. Bil je skozi vse življenje delaven in zaveden Slovenec. Naj v Bogu in rodni grudi mirno počiva!

SOVODNJE

Pri nas se je Novi list močno udomačil. Dobiš ga skoraj v vsaki hiši. Vendar bomo poskrbeli, da se še bolj razširi, posebno po Dolu in drugod na Krasu. To bomo storili, ko bodo ljudje obnavljali naročnine na časopise.

Novi list nam je všeč, ker je res ljudski list. Zivo goji narodno, socialno in versko misel, tri vrednote, ki odrešujejo narode in ohranjajo ljudstva zdrava ter odporna proti vsakemu zlu.

Veseli nas, da se naša mladina pridno pripravlja na večjo prosvetno prireditve, ki bo še ta mesec v Doberdolu.

Letina ni bila najboljša, a tudi ne najslabša; bila je pač srednja. Da bi se lahko bolj pripravili za zimo, bi nam prav prišlo, če bi oblastva čimprej plačala, kar nam gre. Mislimo namreč na škodo, ki smo jo utrpeli ob Pellovi mobilizaciji. Če so odškodnino izplačali v doberdolski občini, zakaj je ne izplačajo tudi Sovodencem, Vrhu in drugim naseljem naše občine?

SPOSTUJMO SVOJ PRAVOPIS

Hodil sem po Trstu in ogledoval trgovine in njihove napise. Na trgovini znane narodne družine sem bral napis: »Slovenkovič«. Poznal sem očeta, ki je bil še Slovenkovič (s streščico). Kam se je ta streščica zgubila? Strah jo je pojedel za malico. Videl sem nemške trgovine s poštenim nemškim imenom, napisanem po nemškem pravopisu: ni ga strah pojedel. Torej proč s strahom in piši in beri Zužek, da se ne bo bralo in reklo Cucek, kar je čisto drugo ime; piši in beri Žižka, da se ne bo reklo Cicka.

O NASI DVOJEZICNOSTI

Prvič po razslu nekdanje Avstrije smo spet v Trstu in okolici dobili uradno priznanje našega jezika. To je uspeh, na katerega smemo biti ponosni po dolgih letih poniževanja in zapostavljanja. Naša naloga bo zdaj, svojo pravico praktično uporabljati. Izobraženec, trgovec, poglej svoj pisalni stroj! Ali ima znake č, š, ž, kakor se spodobi za pošteno slovensko besedilo? Če ne, ga nesi, da ti ga preuredijo. Kadar daš kaj tiskati, pozanimaj se, če ima tiskarna vse potrebno, da bo slovensko besedilo tiskala dostojno in pošteno; če nima, obrni se na drugo. Ne bodi prepričan, da ne boš pomagal poniževati svoj materni jezik. Vsakomur svoje!

IZ RIMA

Nedavno tega je bil v Rimu marijanski mednarodni kongres. Poleg številnih svetišč sta bili zastopani tudi dve slovenski, in sicer Brezje in Sv. gora. Med prapori smo opazili tudi svetogorskega, katerega je nosil goriški slovenski duhovnik, ki slušbuje v Rimu. Prapor je dobil srebrni spominek za Marijino leto. Prav gotovo bodo srebrno svetinjo poslali na Sv. goro, kamor spada. Dobro je uspel tudi koncert Marijinih pesmi in drugih skladb, ki so jih oddajali po radiu.

Ob tej priliki so bila tudi znanstvena predavanja, namenjena različnim narodom. Za Slovence so predavali dr. Ukmar iz Trsta, dr. Blüml iz Celovca in dr. Tominc iz Ljubljane.

Amintore Fanfani v Gorici

Značilno je, da se glavni tajnik Krščanske demokracije Amintore Fanfani ni udeležil velike vojaške parade v Trstu, niti proslave na tržaški univerzi niti zahvalnice pri Sv. Justu.

Goriški slovenski katoliki popolnoma odobravamo pisanje Novega lista, ko pravi v zadnji številki tole: »Krivoverstvo nacionalizma je prodrlo celo v tukajšnjo Cerkev in okužilo vse versko življenje našega mesta.

Tržaški katolicizem je krvaveča rana na Kristusovem telesu in ponižuje obenem Italijo, ker je v njej sedež vesoljne Cerkve.« Nič drugega kot nacionalizem ni vodil škofa Santina, ko je dejal o Trstu: »Ma nessuno ne deforma il volto o ne uccida l'anima«.

Ljudje so razumeli, kakor da so jezikovne pravice, ki jih daje statut Slovincem, neumestne, ker se z njimi »pači obraz in ubija duša« Trsta. In to ni bilo izrečeno na političnem zborovanju, temveč v svetišču katoliške Cerkve.

Fanfanija je nagnala v Gorico in v Videm nujna politična dolžnost. Moral je pač pomiriti goriške in videmske vodilne kroge in jim nekaj konkretnega obljubiti. Doslej nerešene, a neodložljive gospodarske potrebe, zlasti na Goriškem, so udarile v zadnjih dneh z vso silo na dan.

Saj je g. Fanfani že na kongresu v Trstu slišal poročilo goriškega poslanca dr. Ciana, ki je predvsem poudaril, da je komunizem temeljito izrabil težko gospodarsko krizo Goriške. »Rdeča nevarnost je kljub vsem več ali manj blagodejnim ukrepom osrednje vlade še vedno grozeča. Nacionalno čustvo, ki nam je doslej omogočalo, da smo še vzdržali na svojih postojankah, ne zadostuje več. Zato se mu mora pridružiti še daljnosežna socialna in gospodarska akcija celotnega držav-

nega organizma. V nasprotnem primeru zna obrambna sila našega ljudstva odpovedati.«

»Dobro gospodarsko stanje obmejnih ozemelj pomeni tudi politično okrepitev. Zato je hitra rešitev goriških gospodarskih problemov nujno potrebna ne le z vidika borbe proti komunizmu, marveč tudi z mednarodnega vidika. Slovenski manjšini je treba dokazati, da je naša demokratska metoda in naš način življenja boljši.« Tako je zaključil dr. Cian.

Še bolj pikre izjave je slišal g. Fanfani na sestanku z vodilnimi političnimi zastopniki. Deželni tajnik inž. Valauri mu je prikazal glavne gospodarske zahteve goriške dežele, in sicer obmejno trgovino, namakanje krminsko-gradiščanskega-tržiškega polja, železniški promet med goriško in jugoslovansko postajo, mestna gradbena dela itd.

Fanfanija je skušal prepričati o vsej teži gospodarske krize tudi goriški župan. Obmejna ozemlja je označil za »zapadno trdnjavo«. Zato mora vlada brezpogojno podpreti zahteve obmejnega ljudstva; odstraniti se mora v prvi vrsti nerazumevanje osrednjih državnih organov za potrebe goriške dežele.

Fanfani je priznal, da imajo potrebe Goriške vsedrjavni značaj. Poudaril je, da vlada to resnico dobro pozna. Nekateri problemi so bolj krajevne pomena in jih bo mogoče rešiti s poglobljenim sporazumom z Jugoslavijo, drugi pa imajo splošen značaj, ker se tičejo vse vzhodne meje Italije. Svojim somišljenikom je še obljubil, da bo vsa vprašanja predložil osrednji vladi. Po sestanku je g. Fanfani obiskal prefekta. Popoldne je obiskal Oslavje, mejo in vojaško pokopališče v Redipulji, od koder se je odpeljal proti Vidmu.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ČRNI VRH

Črni vrh je vas, ki leži 700 metrov nad morjem. Obdaja jo skalovje Vogla pri Robedišču ob jugoslovanski meji. Da prideš do nje, potrebuješ nad 1 uro od ceste pri Stupici. V vas vodi strma steza med globokimi prepadi. V njej prehiva skoro 700 beneških Slovencev, ki živijo odrezani od ostalega sveta in morajo znositi na hrbtih vse, kar potrebujejo za življenje. Vendar so si v zadnjih letih sezidali precej lepo cerkev, zvonik in končno tudi pokopališče. Zemljo za pokopališče so morali znositi v koših.

Imajo pa laškega duhovnika, ki jim more pomagati bolj v telesnih kot v duhovnih potrebah, čeprav bi morala biti za duhovnika prva skrb npravno in versko življenje župljanov.

K nam se je sredi oktobra povzpел mladi videmski pomožni škof. Ker smo od sveta zapuščeni, nam je napravil veliko veselje. Blagoslovil je novo pokopališče, na katero pa bomo morali znositi še precej zemlje s sosednjih njiv; nato je bila še birma. Mladi škof bo videmskim gospodom znal popisati zapuščenost in bedo Črnovršanov ter, kako težka in naporna je pot, po kateri morajo prenesti iz doline vse življenjske potrebščine. Povedal bo lahko, da je po njivcah opazil le nekoliko turščice, ki pa ni letos rodila niti »panogle«.

UKVE

V sosedni vasi Naborjet, kjer so po izselitvi Nemcev v večini Furlani in je sedež občine, se gode čudne reči. Že več let so tam razna lesna industrijska podjetja. Napeljavnih je več žičnic, ki spravljajo les v dolino. Sekire in žage so pele noč in dan, da je bilo veselje. Pred nekaj dnevi pa se je zgodilo, da je gozdna uprava v Trbižu nenadoma ustavila vse obrate, zapečatila nekatere žičnice ter začela voditi preiskavo. Razčistiti hočejo najbrž skrivnost, kako so si nekateri nameščenci podjetij in uradniki gozdne u-

prave mogli zidati moderne hleve, kupovati hiše in poleg tega zelo udobno živeti. Dokler se zadeva ne razjasni, bo tudi mnogo delavcev brez dela. To je gotovo hudo za njihove družine, posebno zdaj ob pričetku zime.

ŽABNICE

V preteklem mesecu nas je zelo pretresla prometna nesreča na glavni cesti ob prehodu čez železniški tir.

21-letni mladenič iz Padove, ki je bil za brivca v trbiški vojašnici, se je z motornim vozilom z vso močjo zaletel v zapirajoče se železniške zatvornice. Ker je vanje tresčil z glavco, si jo je razbil. Umril je, preden so ga pripeljali v bolnišnico.

Smrtna nesreča naj bo v opomin tudi vsem domačim vozačem. Oblastva pa bi morala strogo kaznovati lahkomišelnih mladeničev, ki z veliko brzino dirjajo po vasi. Saj so ravno pred nekaj dnevi priobčeli statistiko, ki dovolj jasno priča, da ni nikjer toliko prometnih nesreč kot v Italiji.

ZIMA JE ŽE NA VRATIH

Sneg je že pred dnevi pobelil vrhove naših gora; tudi Sv. Višarje se že bleščijo v snežni belini. Skozi dolino brijejo mrzli vetrovi.

Vse poljske pridelke smo pospravili v hrame, kolikor jih je Bog dal v tej slabi letini. Škoda, da ni bilo še nekaj sončnih dni, da bi vsaj koruza bolj dozorela. S krompirjem, ki je naš glavni pridelek, je bilo letos že tako slabo. Tudi s številom letoviščarjev nismo bili zadovoljni. Več upanja nam daje les, ki je naš glavni dohodek.

Vendar nas zelo skrbi čuden pojav na smrekah. Že v najlepšem poletju so začele rumeneti in se pozneje sušiti. Zdi se, da je to posledica poletnega mraza. Vznemirjajo pa nas razni glasovi, češ da je to povzročil drevesni mrčes. Posledica tega je nevarna lesna bolezen, ki se širi s strahovito naglico. V tem primeru bi bili res zelo hudo gospodarsko prizadeti.

Spomini iz starega Trsta

Opazovalec pripominja, da so se ljudje razhajali bledih lic in da je imel marsikdo solzne oči.

Se isti večer je vkorakalo v mesto več pehotnih polkov in več konjeniških oddelkov.

KAJ PIŠEJO „NOVICE“

O tej prvi zasedbi pišejo tudi »Ljubljanske Novice«, ki jih je takrat izdajal naš prvi pesnik Valentin Vodnik. Zaradi vsebine in jezika je zanimivo prebrati nekaj iz dopisa »Francozi prvič na Slovenskem«. »Včeraj je divizijski general Dugna tukaj v Trstu oznanil pustil: de vera, last, inu ludje per miru ostanajo; de ima vsak francosko kokardo na klobuki nosit; de more vse orožje na komuni položeno biti; de nobeden ne sme nič vzeti, kar je cesarskiga, moškovitarskiga (t. j. ruskega) inu engledariskiga blaga: de sledni Francoz bode usterlen, kateri bo ludem kej sile delal. Vsak kupic inu Tržačan more zapisano noterpoložiti, kaj se per njemu znaide blaga ali druge ropotie, kar jo engledarskim (t. j. angleškim), moškovitarskim

kupeam, ali pak francoskim ven potegnencem (t. j. beguncem) sliši.

Je bilo z hobnam oklikano, de ne sme nobeden po deveti uri v noč brez luči po mesti hoditi; de kader bode francoska straža nad kom ponoči vpila rekoč: qui vive (ki viv, to je kdo živi, kdo je), se more odgovoriti: citoyen (sitotjen, to je purgar).«

Tako so pisale Vodnikove »Novice« in dobro orisale ozračje, ki je objelo Trst ob prvi francoski zasedbi.

Kakor vsi oblastniki, ki na novo pridejo, so tudi Francozi menili, da je treba Tržačanom dati najprej kruha in malo teatra, pa bo mir. Toda ni tako!

„IL FURBO CONTRA IL FURBO“

Kako dati zaslužka in kruha po končanih slovesnostih, tudi general Dugna ni prav vedel. Da bi iz meščanov izsilil prispevek, je ukazal, da morajo oddati vso srebrnino. Kar po hišah so jo pobirali. V katero rodoljubno malho je izginila, se ne ve. Prepovedano je bilo tudi izvažati baker, usnje in tkanine.

Vsa trgovina je na ta način zastala. Nižji sloji, posebno »fakinii« v pristanišču so prišli ob kruh. Zato si je magistrat umislil nekaj podobnega kot danes: vse brezposelne so zbrali in jih poslali tolč gramoz na ceste. Plačevali so jim tri franke dnevno. Ker je kljub temu bilo še mnogo lačnih, je mornariški poveljnik Vimal razglasil, naj se brezposelni udinjajo kot pometači in snažilci na ladjah. Domačini naj torej tolčejo kamne in pometajo barke, tujec pa naj ukazuje!

Toda niso vedeli, da je Tržačan prebrisan ali »furbast«, kot se sam rad pobaha. Najbolj je to prišlo do izraza, ko je bila na ukaz novih gospodarjev, dne 27. marca, velika prireditve v gledališču. Igrali so komedijo z naslovom »Il furbo contra il furbo«. Povabljeni so bili vsi mestni odličniki. Prišli so v lepo razsvetljeno gledališče vsi francoski generali s svojim spremstvom. Od pravih Tržačanov pa ni bilo — niti enega. Le nekaj prisklednikov, ki so že prej uganjali svojo posebno politiko, se je prihulilo ob stene.

Francozi so bili kar iz sebe, ker so jim Tržačani pokazali, kdo je »furbo« in kdo »makako«. Drugi dan je na vse zgodaj »državljan« in mestni poveljnik Brechat dal nalepiti lepake: »Včeraj sem na svojo veliko nezadovoljnost opazil slab obisk gledališča. Iz katerega vzroka? Vi ste prijatelji zabave. Ali vas je morda navzočnost Francozov zadržala? To ne sme biti! Oni so vaši prijatelji in vseh narodov. Imejte večje zaupanje vanje in udeležujte se nedolžnih zabav. Upam, da nam ne boste v bodočnosti odpovedali svoje prijete družbe!« Tako lepo in milo je prosil mestni poveljnik, naj pridejo meščani in njih lepote na zabave in plese. Kaj za to, če ljudstvo strada, samo da je »bandera in teater«!

Brechatov proglas pa je imel tudi za naprej kaj malo uspeha. Sicer se je pa vse kmalu spremenilo.

RICMANJSKI „REBELJON“

12. aprila popoldne se je raznesel glas (neki častnik na razpenjenem konju je prvi prinasel to vest), da je Reka padla v avstrijske roke in da Hrvati že gredo nad Trst. Spet je bilo vse razburjeno in se je pripravljalo na beg. Veliki prapor so sneli z glavnega stana in ga postavili na mizo sredi trga, kar je pomenilo, da Francozi spravljajo. V zdajnjem hipu pa prinese komisar Hamelin vest, da bo z nadvojvodo Karlom podpisano petdnevno premirje.

Med takimi govoricami je disciplina precej popustila. Tudi prebivalstvo je postajalo jezno nad drznim obnašanjem prišlekov. Najhuje je bilo v Ricmanjih. Prava revolucija in boj! Neki sodobni umetnik ga je ovekovečil na preprosti sliki, ki je še pred nekaj leti visela na desni strani cerkve pod korom. Škoda bi bilo, če se tudi ta zgodovinska priča zgubi.

Bilo pa je takole: Na veliki četrtek je francosko poveljstvo poslalo oddelek vojakov v Ricmanje. Ti so začeli v vasi zastoj jesti in piti. Poklali so kar mimogrede še nekaj ovc in odrezali glavco tolstemu prašču. Pa še ni bilo dovolj. V pijanosti so vdrli v cerkev in celo svete hostije so pometali na tla. Ricmanjci začno biti plat zvona. Vaščani se zberejo in dobro našeškajo pijane Francoze. Nekaj so jih kar v cerkvi pobili, nekaj pa okoli svetišča; le malo jih je odneslo pe-
te v Trst.

(Nadaljevanje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

ALOJZ KUMER:

To in ono o glasbeni umetnosti

»Veš, se ne spoznam« — mi je rekel znanec, ki sem ga po koncertu vprašal za mnenje — »Nič se ne razumem na glasbo!« — Zamislil sem se za trenutek v te ljudi — in so večina — ki radi hodijo na koncerte in stalno poslušajo glasbo doma pri sprejemniku in vendar venomer trdijo, da se ne razumejo na glasbo, da se nanjo nič ne spoznajo, da se ne morejo o njej izreči.

Pa sem ga ponovno vprašal in je priznal, da mu je bil koncert všeč, da sploh rad hodi na koncerte, ker mu je glasba všeč; a je kot v strahu zopet dodal, da za božjo voljo ne more o njej govoriti, ker ne ve, kaj sta harmonija in kontrapunkt, in zato ne more »kritizirati« ničesar.

Hotel sem ga vprašati, čemu je glasba, čemu je sploh umetnost. Mar ni zato, da bi ljudje ob njej uživali? Če bi človek ne užival umetnosti, bi sploh ne hodil na koncerte, v gledališče, na slikarske in kiparske razstave, bi ne bral knjig. Bistveno je torej le to, da umetnost, glasbo uživamo. Važno je le, da nam je všeč. To pa lahko vsak človek pove, ali mu je kaj všeč ali ne.

Na drugi strani je pa tudi res, da se užitek ob umetniški stopnjuje z umetniško izobrazbo. Če ni torej nujno, da vemo, kaj sta harmonija in kontrapunkt, da glasbo uživamo, je tudi res, da nam poznanje glasbene tehnike omogoča globlji, popolnejši užitek. Zato hočem tu povedati onemu znanecu, ki mu je glasba všeč, a se nanjo »ne spozna«, nekaj o harmoniji in kontrapunktu, da mu postaneta ti dve besedi — pravi tabu obiskovalcev koncertnih dvoran — bolj prijazni; mimo tega še to in ono o glasbi, kar bo dopolnilo površen pregled glasbene tehnike.

KONTRAPUNKT

Stari narodi niso poznali kontrapunkta, kot ga ne poznajo niti dandanes narodi, ki žive na nižji kulturni stopnji in je njih glasbeno izražanje zelo preprosto. Njihov način glasbenega izražanja imenujemo **homofonijo** (iz grščine: homoios = enak, foné = glas). To so preproste enoglasne popevke; lahko pojejo različni ljudje in še spremljajo instrumenti, a vsi pojejo ali igrajo eno in isto popevko na isti način. Ze redkejša je pri starih ali preprostih narodih **heterofonija** (iz grščine: héteros = drugačen). Tudi tu gre za vedno isto popevko, le da si dovoljujejo različni glasovi ali spremljajoči instrumenti razne svoboščine. Vsem glasovom ali instrumentom je podlaga ista popevka, a jo v neokrnjeni obliki izpoje le en glas, medtem ko jo drugi glas ali instrument okraši. Komaj v srednjem veku je nastala v Evropi **polifonija** (iz grščine: polys =

mnog), t. j. mnogoglasje. Polifonske skladbe so sestavljene z večjim številom različnih glasov, ki jih izvajajo pevcii ali instrumenti, pri čemer se vsj glasovi razvijajo istočasno, ne da bi zato kak glas izgubil svojo samostojnost. Da se lahko giblje istočasno več glasov, kjer je vsak zase samostojna **melodija** (iz grščine: mélos = popevka, odé = pesem), a kjer tvorijo vsi hkrati prijetno celoto, se morajo v polifonski glasbi vsi glasovi kretati po strogih pravilih. Skupek teh pravil imenujemo **kontrapunkt** (iz latinščine: punctum contra punctum = nota proti noti). Kontrapunkt je torej nekakšna slovnica mnogoglasja. Uči, kako je treba dva ali več glasov istočasno voditi. V številnih pevskih zborih, ki jih imamo Slovenci mnogo, pojejo pevcii običajno štiri različne glasove: sopran, alt, tenor in bas. Skladatelj mora pisati štiri popevke, za vsak glas eno; vendar ni dovolj, da je vsaka zase prijetna in lepa; pisati jih mora tako, da bodo tudi prijetno sozvene ob skupni izvedbi vseh štirih glasov. Nauk o kontrapunktu mu pove, kako mora to delati in katerih šibkosti ter napak se mora izogibati. Če za-

pisujemo te štiri popevke na papir, se odvijajo pred nami v vodoravno smer in se nam predstavijo kot vodoravne črte; tako lahko trdimo, da vodi kontrapunkt vodoravno razmerje med glasovi.

Kontrapunkt zahteva, da so glasovi v mnogoglasni glasbi čim bolj samostojni. Večkrat je slišati, kako pri taki glasbi izstopa zdaj eden, pozneje drugi glas, ali še, da je en glas zelo razgiban, medtem ko se drugi glasovi kretajo počasneje. Take skladbe imenujemo polifonske ali kontrapunktično razgibane.

Največji mojster kontrapunkta je Neme: Johann Sebastian Bach, ki je živel v prvi polovici osemnajstega stoletja. Za primer kontrapunktično razgibanih skladb v slovenski zborovski literaturi bi lahko navedel večino skladb Ubalda Vrabca.

(Nadaljevanje sledi)

Priljubljena italijanska filmska igralka Gina Lollobrigida, srečno poročena s slovenskim zdravnikom Milkom Skofičem, bo igrala glavno vlogo v filmu *Oči lepe gospe*, ki ga bodo snemali skupno Jugoslovani in Italijani. Besedilo je napisal Vulatovič. Obravnava življenje italijanskega slikarja Tiziana v Dubrovniku in njegovo ljubezen z nekim tamkajšnjim dekletom. Lollobrigida ni postavila hudih finančnih pogojev. Sporočila je, da bo v domovini svojega moža nastopila prav tako rada kot v lastni deželi.

SLIKARSKA RAZSTAVA V GORICI

Goriški rojak Rudolf Saksida je pred tremi tedni odprl v Gorici razstavo svojih slik. Od dvajsetih razstavljenih del je največ pokrajinskih z obmorskimi motivi, ki so slikarju najljubši. Colniči ob obrežju, morski portiči, obalna mesteca, istrske soline, podoba primorske deklece — so motivi, ki jih Saksida srečuje v svojem vsakdanjem življenju ob morju. Slikar se je namreč že takoj po vojni preselil iz Gorice v Koper.

Splošna kritika ga zaradi dekorativnosti prišteva med abstraktne slikarje. Zaradi poenostavljanja predmetov, ki pa imajo v vsaki sliki važno vlogo, zaradi somerja in izpopolnitve prostora vzbuja večina njegovih del vtis dekoracije.

Čim enostavnejša je njegova slika, tem lepše učinkuje. Dovolj je, da nam slikar prikaže samo dva čolnčiča ob pomolu s temnim morjem in že dobimo prijeten, pomirjevalen vtis. Harmonija rdeče, sive in modre barve je tako občuteno podana, da ob pogledu na sliko zaživi takoj v nas obmorsko vzdušje. Med najlepša dela spadajo *Soline*. Rožnatosivi ton daje sliki poseben čar zgodnjega jutra in tudi v olinah se zrcalijo hišice v rožnati barvi. Prav tako je slika *Večer na morju* krepko podana; samo ozek trak svetlobe se še sveti v ozadju, pod katerim od-

seva morje v vijoličasti barvi.

Po svoji izvornosti in čisti liniji spada Saksida med najodobnejše slovenske slikarje. Abstraktnosti se približuje po razvrstitvi predmetov, ne pa po izražanju. V vsakem njegovem delu je izraženo njegovo življenje, kar vzbuja v nas polnost občutja. Po barvah sodeč je v njih tudi nekoliko romantike.

Razstava je v ulici Ascoli 1. Odprta bo do konca tega tedna.

T. MIHELIC

Revija Vera in Dom

Blizu 1000 izvodov prihaja na Tržaško revije *Vera in dom*, ki jo tiska Mohorjeva družba na Koroškem. Ker je do zdaj nismo dobili v recenzijo, tudi nismo poročali o njej. Revija je pomembna tudi za tržaške Slovence, ker ima svoji poduredništvi v Trstu in Gorici in je več sodelavcev iz Trsta in Gorice. Do zdaj je izšlo 8 števk v tem letu.

Zadnja številka kaže lep razvoj in napredek. Če v prvih številkah uredništvo še ni našlo prav smeri, se zdi, da počasi dobiva revija prijetno obliko nekdanje *Mladike*. Osmo številka prinaša na uvodnem mestu govor mons. dr. Jakoba Ukmarja, ki ga je imel na letošnjem taboru Slovenske prosvete pod naslovom *Bog in narod*. V leposlovnem delu se nadaljuje Srienčeva povest *Pastir Ciril*, Zora Piščančeva je objavila zgodbo *Ko so goreli naši domovi*, Janko pa kratko črtico *Slovo*. Sledijo še Dve materi Bromanove, Starca Stanka Janežiča in Miloščina. Precej bogat je pesniški del. Pesmi so prispevali: Limbarski: Luč nad nami, Ljubka Sorlijeva pa dve pesmi *Na Sv. Višarjah* in *Jesen na Krasu*, Koroška pesnica Milka Hartmanova pa je objavila pesem *Na mojem vrtu*. V rubriki *Naša književnost* in umetnost ocenjuje prof. Jevnikar Rebulovo povest *Devinski sholar*, prof. Peterlin Jevnikarjevi dve knjigi *Vsebin slovenskih leposlovnih del*, Dušan Jakomin pa poroča o dveh knjigah dr. Ukmarja, o *Sveti daritvi* in *Zadnji večerji*. Sledijo še poročila o argentinski kulturni akciji in o slikarju Tonetu Miheliču.

V oddelku *Naša prosveta* je več poročil in navodil za ljudskoprosvetno delo. Gospodinjski del ima več praktičnih nasvetov; uganke, mreže in zanke pa skrbe za razvedrilo.

Taka je 8. številka revije *Vera in dom*, ki je namenjena Koroščem, Goričanom in Tržičanom. Če se bo uredništvu posrečilo še razširiti krog sodelavcev in če bo počasi ostalo v njej res samo to, kar je kvalitetnega, bo lahko revija opravila veliko kulturno delo med zamejskimi Slovenci.

Na festivalu ozkega zvočnega filma v Cannesu, kjer je tekmovalo 90 filmov iz 25 držav, je bil najgrajen tudi slovenski film *Pravljica o ljubezni*, ki ga je po Andersenovi pravljici Zaročenca priredil in režiral Boštjan Hladnik. Po oceni filmskega razodišča odlikujeta film izvirna zamisel in dobra fotografija.

VZGOJNI KOTIČEK

Na cesti

Lepo vedenje in prava vljudnost sta cvet etične izobrazbe in resnične ljubezni do bližnjega. Če hočemo torej dokazati svojo srčno omiko, moramo biti vljudni vselej in povsod, z vsakim in v vseh okoliščinah, posebno pa na cesti. Da, prav po obnašanju na cesti merijo tujei stopnjo naše kulturnosti.

Kadar stopi človek iz stanovanja na cesto, se mora zavedati, da je v velikem javnem prostoru, kjer veljajo določena pravila glede na cestni promet, obnašanje in vljudnost do sočloveka.

Večkrat slišimo pritožbe, da ljudje na splošno ne znajo hoditi po cesti, zato je tu pa tam toliko prerivanja in gneče. Po pločniku moramo hoditi vedno po desni strani in ne na široko, da se nam morajo vsi umikati. Če je pločnik ozek, potem je neprijetno, da hodita po dva ali trije v vrsti, morda še prav počasi, vsi drugi pešci pa morajo zadaj za njimi počasi »capljati« ali pa prehitovati neolikane sopotnike zunaj pločnika, kjer si izpostavljen nevarnosti avtomobilskega prometa. Tudi ni olikano pre-

rivati se skozi ljudi, pehajoč jih s komolci. Takemu lahko vsak javno reče, da je surovina.

Če imaš dežnik razpet, pa ti pride kdo nasproti, dežnik privzdigni ali pa ga nagni na stran. Če pa koga z dežnikom spremljaš, glej, da ga res varuješ pred dežjem, čeprav se pri tem sam zmочиš.

Skrajno nedostojno je, če se na cesti za ljudmi oziraš ali če buljiš vanje; prav tako, če se jim za hrbtom, ko so šli mimo tebe, glasno smeješ.

Na cesti je nespodobno koga na glas po imenu klicati, za njim vpiti ali pa teči za njim. Še manj spodobno pa je vzbujati pozornost z glasnim smehom, petjem ali žvižganjem.

Pri hoji ne glej v oblake ali na tla, ampak naravnost predse, da se v koga ne zaletiš. Če se ti pa kaj takega primeri, se dostojno oposti.

Na cesti tudi ne pljuvaj. Če pa moraš zakašljati ali kihniti, deni pred usta ročec.

Važno je tudi pozdravljanje na cesti. Tem pa prihodnjič.

—ps—

GOSPODARSTVO

VRTNARJI, POZORI!

Prevečkrat sta vrtnarjevo delo in strošek zaman. Gredico lepo obdela in zaseje z dragim semenom, setev tudi lepo ozeleni, a kar čez noč se začne redčiti in končno celo izgine. Vse delo in strošek zastoj!

Zakaj tako?

Zato ker so v zemlji različni škodljivci, ki zgrizejo korenine pod zemljo ali pa preko noči prilezejo iz zemlje in uničijo še vrhnje dele rastlin.

Mnogo je takih škodljivcev: so strune, gliste, bolhači, bramorji, različni črvi itd. Vrtnarjeva kletev jih ne uniči. Potrebna so druga sredstva.

Najcenejše in najučinkovitejše sredstvo proti škodljivcem v zemlji je sedaj v trgovini »Geodrin P 3«, katerega izdeluje »Montecatini«, največja italijanska tvrdka kemikalij.

»Geodrin P 3« je sivkast prah, ki ga raztrosimo po preorani ali prekopani zemlji in ga nato podbrnemo ali podgrebemo z grabljami. Trosimo ga v splošnem pred setvijo, tako da onemogočimo škodljivcem njih delovanje na mlado setev. V skrajnih slučajih ga lahko uporabljamo tudi med rastjo, a tedaj ga trosimo samo med vrste, potem ko smo zemljo nekoliko zrahljali; nato ga rahlo podgrebemo.

Tega razkužila raztrosimo na vsakih 100 kv. metrov površine po pol kg; če je škodljivcev v zemlji malo, zadostuje tudi 300 gramov.

Vrtnarje pa moramo opozoriti na dejstvo, da je »Geodrin P 3« strupen in zato ga moramo uporabljati z največjo pazljivostjo. Kdor ima količkaj ranjeno roko, naj ga ne trosi z golo roko. Po končanem delu si skrbno umijmo roke!

Najbolje pa je, da ga ne trosimo z roko, temveč s kakšnim starim sitom ali pa z otroškimi koškom, v katerem prah mešamo z leseno lopatico.

TRTA „REGINA“

rodi izborna belo namizno grozdje in se vedno bolj uveljavlja v nasadih za gojenje namiznega grozdja. Je priljubljena sorta za domači trg kakor tudi za izvoz. Kaže, da bo »regina« zavzela prvo mesto med maloštevilnimi sortami, na katere se bo osredotočil ves izvoz namiznega grozdja iz Italije. Ta ista vrsta namiznega grozdja je sicer pod drugimi imeni prevladala tudi na Balkanu in drugod.

Da ne bi kdo pri nabavi cepljenk dobil iste sorte pod različnimi imeni, navajamo v naslednjem imena, ki jih ima v različnih krajih:

Sorta »regina« je znana v Italiji tudi pod imeni »pergolona«, »provolone«, »galletta« »boldon«, v Siciliji ji pravijo »inzolia imperiale« in »inzolia parchitana«, drugod tudi »dattero« in »dattero di Negroponte«. — V tujini ima naslednja najbolj znana imena: »Dattier de Beyrouth« v Franciji, »Razaki«, tudi »rozaki« in »razaci« v Grčiji in sploh okoli Egejskega morja, »Alfouz-Ali« v Bolgariji in Jugoslaviji, »Aleppo« v Romuniji, v Angliji in Južni Afriki pa »Waltham Cross«.

30 PARADIŽNIKOV NA ENI RASTLINI

V ameriški kmetijski preizkuševalnici v Virginia Truck so nabrali raz paradižnikovih rastlin sorte »Queens« nad 730 kg paradižnikov ali povprečno 30 kg z vsake rastline.

Sorta »Queens« je že po svoji naravi zelo rodovitna. Vzgojili so jo l. 1952, nekoliko razširili že lansko leto, še bolj pa letos. V naših krajih je še ni, a ne bomo dolgo brez nje. »Queens« ima malo soka, zato pa je najpripravnější za paradižnikove solate in sploh za uživanje v svežem stanju.

V imenovani preizkuševalnici so gojili rastline v višino in jih privezovali na debelo žico. Rastlin niso obrezovali. V splošnem so dosegle višino 3 metrov in pol. Sadili so jih na razdaljo 1.80 m. Zemljišče so globoko prekopal in podkopali mnogo sote (zaradi zrahljanja zemlje) ter raztrosili na vsakih 9 kv. m po 1 kg gnojila »5-10-5«, to je sestavljenega iz mešanice po 5 delov žveplenokislega amoniaka in kalijeve soli ter 10 delov superfosfata. Med rastjo so v rednih presledkih gnojili še z naravno ali umetno gnojnico.

REKORDNA PŠENIČNA LETINA V FRANCJI

Francozi so veliki kruhojedci in do nove žetve bodo najbrž shajali z doma pridelano pšenico, saj so jo pridelali letos več kot po 200 kg na glavo. Pridelek presega 100 milijonov stotov, hektarski donos pa znaša 22.5. Obe številki sta rekordni.

Pridelek sladkorne pese v Franciji dosega letos 112 milijonov stotov s hektarskim donosom 292 stotov. Če bi ta pesa vsebovala samo 16% sladkorja, bi znašala proizvodnja

sladkerja okoli 18 milijonov stotov, kar presega domačo potrošnjo. Zato bodo najbrž mnogo sladkorne pese predelali v spirit.

Letošnji vinski pridelek cenijo v Franciji na 57 milijonov hl — enak lanskemu — pridelek vina v Alžeriji pa na 16 milijonov hl. Ker izvozijo iz Alžerije skoraj vse vino v Francijo (take so medsebojne pogodbe) in ker so še lanske zaloge precejšnje, preti Franciji dokajšnja vinska kriza.

ZAŠČITA PROTI TOČI V ITALIJI

Iz poročila o zaščiti proti toči s spuščanjem raket v l. 1953 povzemamo naslednje:

Medtem ko so l. 1949 tovrstno zaščito uvedli samo v dveh pokrajinah z 270 odstrelnimi točkami, jo danes ima že 22 provinc s skoraj 8.000 odstrelnimi točkami. Organizacijo so najbolje izvedli v Piemontu, nato v Benečijah; sledita Lombardija in Emilia, nato Catania na Siciliji. V provinci Asti so zaščito uvedli v vseh 80 občinah, kolikor jih šteje provinca.

Lansko leto so iz ene odstrelne točke spustili 162 raket. Rakete izdelujeta dve tvornici, a samo take, ki se že razpočijo v višini 1000 metrov, medtem ko pravijo, da so nujno potrebne rakete za višino 1500 m.

Strošek za zaščito z raketami proti toči je znašal v splošnem manj kot 1000 lir na hektar (skoraj 3 njive).

Na vprašanje, ali naj se z dosedanjo zaščito nadaljuje ali ne, je velika večina prizadetih kmetovalcev izrazila željo, naj se zaščita nadaljuje na še popolnejši način!

ČEBULA — VREMENSKI PREROK

Vrtnarji v deželi Baskov (severnozapadna Španija) trde, da bo letos mila zima, ker da je jesenska čebula odeta samo z enim lubom. Pravijo, da narava vedno opremi svoje stvar tako, da lahko prenesejo zimo, in da se gotovo tudi letos ni prevarila. (S tem pa ne rečemo, naj si ljudje ne nabavijo drv za zimsko kurjavo, saj ne sprejemamo odgovornosti za čebulino prerokovanje).

V Sportni bregled

Dosedanje italijansko nogometno prvenstvo je doseglo višek v nedeljskem »derbyju« Milan: Inter. Dvoboj med tema enajstoricama je tradicionalen in za Milance morda najprivlačnejša nedeljska zabava. Enak po obsegu in po »izgubljanju živcev« je lahko samo še rimski »derby« Roma: Lazio, vendar pomen slednjega dvoboja ni tako važen kot milanski. V Milanu se samo dvakrat na leto srečata strašna nasprotnika in dosedaj se je večkrat zgodilo, da je Inter izšel kot zmagovalec. To nedeljo pa je moštvo Interja prišlo na igrišče samo z enim namenom: Igrati vsaj neodločeno in tako iztrgati eno točko novemu prvaku. Zato se je sleherni igralec Interja zavedal tega: igro dobiš z goli in ne s tem, da razkazuješ imenitnost nogometne igre. Tega so se črnobeli zavedali in tudi držali. Borili so se na vse pretege in odložili tehniko. S tem se jim je posrečilo, da so bili prvi del igre enakovredni nasprotniki. Gonilo Interjevega moštva je bil strupeni Lorenzi, ki je z izrednimi driblingi preigral milansko obrambo. Ali bil je sam in zato ni mogel nekaj koristnega doseči. Po svojem tehničnem značaju je Lorenzi pravi strup. Strup zato, ker hoče vsako možno žogo zlepa ali pa tudi zgrda pripeljati do vrat. Poslužuje se svoje izredne, rekli bi akrobatske tehnike. Na žalost je Lorenzi zelo surov. Poleg tega ima Inter v svojih vrstah najbolj zaslužnega igralca, vratarja Ghezzi. Ghezzi je znan po akrobacijah med lesenima drogova. Braniti enastmetrovko izpod nog Liedholma, kot se je dočudilo v nedeljskem dvoboju, pomeni, da je takih malo, ali bolje rečeno, v Italiji jih sploh ni. Čhezzi ima za res največ zaslug za Interjeve uspehe.

Milan pa se je poslužil »akademije« in pokazal javnosti, kako se igra klasični WM sistem. Točno podajanje žoge, dolgi pasovi preko kril, zaključni trikot pred streljanjem na gol so značilnosti sedanje igre milanske enajstovice. Režiser igre v nedeljski postavi je bil Liedholm, ki ga smatrajo danes za najuspešnejšega in najinteligentnejšega krilca v Italiji. Čudno se nam zdi, kako hitro je predsedal iz napadalca v krilca. Zamisli Liedholma sta lepo zaključevala Schiaffino in Nordhal. Enajstovica Milana prikazuje po dolgem presledku, odkar je Torino izgubil večino svojih igralcev pri letalski nesreči v Torinu, res lepo igro.

Triestina je po izrednem naključju igrala neodločeno z Atalanto iz Bergama. Več niti nihče ni pričakoval.

V mednarodnem nogometnem srečanju Irška:Norveška je prva zmagala z 2:1.

Sovjetsko nogometno prvenstvo se je zaključilo. Prvak ZSSR je postal Dinamo iz Kijeva. Vodilna moskovska kluba Dinamo in Spartak sta zaostala precej za prvakom.

Polfinalna tekma za Jugoslovanski pokal se je končala z zmago beograjskega Partizana nad splitskim Hajdukom z 4:0. V finalnem srečanju se bo sta ponovno pomerili Crvena zvezda ter Partizan. Čudno je to, da sta postala finalistka dva kluba, ki sta v šestvrtici uradnega prvenstva šele na 7. oziroma 9. mestu. Zdi se, da ta posebni pokal ni tako zelo pomemben. Vodilne jugoslovanske enajstovice so danes: Dinamo iz Zagreba, Hajduk iz Splita, Vojvodina iz Novega Sada, BSK ali beograjski sportni klub, katerega trener je danes nekdanji najpopularnejši igralec Jugoslavije Moša Marjanovič, ter Spartak iz Subotice. Te enajstovice so poleg Crvene zvezde in Partizana glavni dobavitelji reprezentantov. Za uradni enajstovici pa še vedno veljata Partizan (Mitč) in Crvena zvezda (Bobek in Cajkovski).

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 25

Zdaj so vsi vedeli, da so jih brezsrčni mornarji zapustili na divji obali! Tarzan je videl njihovo potrnost. Ko je z očmi spremljal ladjo, je na obzorju nenadoma opazil majhno, komaj vidno progo dima.

Tudi mornarji so videli ta dim. Ladja se je tedaj obrnila nazaj k obali. V veliki zmedbi so spustili čoln v vodo in spravili vanj težak zaboj. Urno so veslali ravno proti kraju, kjer je ždel Tarzan.

Zaboj so mornarji spravili na suho. Med njimi je nastal prepir in eden je zapičil tistemu s podganjim obrazom kramp v glavo. Zaboj in truplo so zagreblili v globoko jamo. Nato so se vrnili na ladjo.

Dim na obzorju je rasel in mornarji so brez odlašanja razpeli jadra. Tarzana je mikalo videti, kaj je v zaboji. Poiskal je lopato in jel kopati, dokler se ni prikopal do trupla.

Iz groba je potegnil zaboj, truplo pa vrgel nazaj v jamo. Prej so zaboj nosili štirje mornarji, divji Tarzan pa ga je z lahkoto vrgel na ramo in ga nesel tja, kjer je džungla najbolj gosta.

Sodil je, da morajo biti v zaboji dragocene stvari. Rad bi ga odprl, toda železne ključavnice in okovi so se upirali celo njegovi moči. V temi se je vrnil h koči in začudeno gledal, kako je razsvetljena.

Clayton je v koči našel zaboj z oljem in s svetilkami ter jih uporabil. Tarzan je oprezal skozi okno. Z zaveso iz jadvovine so bili razdelili kočvo v dvoje. V enem prostoru so bili moški, v drugem pa dve ženski.

Kako zal je bil Janin obraz! Sedela je za Tarzanovo mizo in pisala. Crnka je spala na kupu suhe trave. Dalj ko uro je Tarzan nepremično gledal lepo deklico. Nazadnje je vstala in pustila pisanje na mizi.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Dva izmed njih sta bila črnca, drug dva pa vzhodnjaka neznanega plemena. Pogrešal sem Kitajca Kweeja, o katerem je bil Smith govoril, in italijanskega tajnika; po načinu, kako se je moj prijatelj oziral okrog po senčnih predelih veže, sem uganil, da se je tudi on začudil zaradi njune odsotnosti. Stopili smo v študijsko sobo, nekakšen prostor, ki mi ga je težko opisati.

Takoj so mi padle na misel Smithove besede 'potres pri starinarju', kajti soba je bila naravnost natlačena z raznoliko šaro — pripeljeno v Afriki, Meksiki in Perziji. Na nekem praznem mestu ob ognjišču je stala na zaboji plinska pečka, okrog pa so ležale razne potrebščine za kuhanje na prostem. Duh po gnijočem rastlinju, pomešan z ostrim vonjem tistih ponoči cvetočih cvetlic, je skozi odprto okno vel v sobo.

Na sredi tal je poleg prevrnjene rakve ležala postava, oblečena v domačo haljo nerazločljive barve, z licem proti tlu in rokami, vrženimi predse čez bok starinske skrinje za mumijo. Moj prijatelj je stopil k skrinji in pokleknul k mrtvecu.

»Dobri Bog!«

Smith je sunkoma vstal in se z nenavadnim obrazom obrnil k nadzorniku Weymouthu.

»Ali ste poznali sira Lionela Bartona osebno?« se je obregnil.

»Ne,« je pričel Weymouth, »toda ...«

»To ni sir Lionel. To je tajnik Strozza.«

»Kaj!« je zavpil Weymouth.

»Kje oni drugi — Kitajec ... Brž!« je zakričal Smith.

»Ukazal sem, naj ga pustijo, kjer so ga našli — na stopnicah v shrambo,« je odgovoril nadzornik.

Smith je stekel do omenjenega prostora, kjer je lahko skozi odprta vrata opazil nagrmadene posebnosti. Ko je odgrnil zaveso, da bi več svetlobe padlo na stopnice, se je sklonil čez zvito postavo, ki je ležala pod njim na stopnicah.

»To je on!« je zavpil. »To je Lionelov sluga, Kuee!«

Weymouth in jaz sva se spogledala nad telesom Italijana; potem sva obrnila pogled tja, kjer je s srditim obličjem stal prijatelj nad mrtvim Kitajcem. Rahel vetrič je zaselel skozi listje; močan val tujega vonja je dahnil skozi okno proti zastrtim vratom.

Bil je dih vzhoda — ki je stegnil svojo rumeno roko na zapad. V tem se je izražala pretkana, neprijemljiva sila doktorja Fu-Mančuja, kakor je bil vitki, prožni, od burmskega sonca ogoreli Nayland Smith posebljenost britanske sposobnosti, ki je hotela premagati lokavega sovražnika.

»Ena stvar je jasna,« je rekel Smith, »nihče v hiši, izvzemši

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 10. oktobra si dal oziroma dobil za:	
ameriški dolar	630.— - 632.— lir
avstrijski šiling	23,25 - 24.— lir
100 francoskih frankov	161.— - 164.— lir
100 dinarjev	92.— - 95.— lir
funt sterling	1650.— - 1700.— lir
nemško marko	145,75 - 147.— lir
pesos	20.— - 23.— lir
švicarski frank	146,50 - 147.— lir
zlato	718.— - 722.— lir

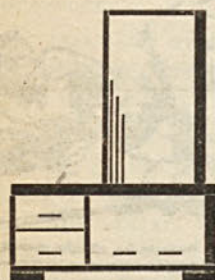
TEDENSKI KOLEDARČEK

12. novembra, petek: Kunibert - Davorin
 13. novembra, sobota: Stanislav - Nevenka
 14. novembra, nedelja: Serapion - Borislava
 15. novembra, ponedeljek: Leopold - Volčica
 16. novembra, torek: Edmund - Večerin
 17. novembra, sreda: Viktorija - Ljubava
 18. novembra, četrtek: Odon - Oliva

Za zdravje in dober okus

Radenska voda

Uvoznik in glavna zaloga
**ZADR. KONZORCIJ TRGOVCEV
 Z JESTVINAMI**
 Trst, Valdirivo 3 - Tel. 35-034

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
 TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

RADIO TRST II

306,1 m ali 980 kc/sek

Nedelja, 14. novembra ob 8.45 Kmetijska oddaja; 9.30 Vera in naš čas; 13.00 Glasba po željah; 17.00 Koncert barkovljanskega pevskega zbora; 20.35 Zbor Slovenske filharmonije; 21.15 R. Strauss: KAVALIR Z ROZO - 1. dejanje.

Ponedeljek, 15. novembra ob 13.30 Slovenski motivi; 19.00 Mamica pripoveduje; 20.15 Slovenski okteti; 22.15 R. Strauss: KAVALIR Z ROZO - 2. dej.

Torek, 16. novembra ob 13.00 Glasba po željah; 19.00 Sola in vzgoja; 21.00 Radijski oder - Benevento: MALQUERILA, drama v 3 dejanjih.

Sreda, 17. novembra ob 14.00 Vaški kvintet in pevski duet; 18.40 Koncert tenorista Pavla Pokornja; 19.00 Zdravniški vedež; 20.05 Slovenske pesmi; 21.00 Aktualnosti; 22.00 R. Strauss: KAVALIR Z ROZO, 3. dejanje.

Četrtek, 18. novembra ob 13.30 Dunajske motive igra kvartet Castellan; 19.00 Mamičina povestica; 20.30 Moški kvintet »Trst«; 21.00 Dramatizirana zgodba; 22.30 Dvorak: Simfonija št. 5.

Petek, 19. novembra ob 13.00 Glasba po željah; 18.40 Koncert basista Ettore Gerija; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 22.00 Književnost in umetnost; 22.15 iz angleških koncertnih dvoran.

Sobota, 20. novembra ob 16.00 Oddaja za najmlajše; 19.00 Pogovor z ženo; 20.05 Slovenski okteti; 22.18 Borodin: Simfonija št. 2.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 43.: Hvala za odgovor glede vzgoje hijacint v loncih. Kako pa bi morala ravnati s čebulicami hijacint v kozarcih z vodo? So li potrebni posebni kozarci ali »karafce«?

Odgovor: Laže in lepše se dela s posebnimi kozarci, ker široki zgornji del grla ustreza debelosti in višini čebulice. Sicer pa so dobre tudi druge steklenice ali kozarci, samo da imajo zgornji del grla dovolj širok. Predvsem si zapomnite, da ne sme voda nikdar dosegati čebulice, temveč naj bo vedno 10 mm pod njo. Preden postavite hijacintovo čebulico v kozarec, je najbolje, da jo pustite nekaj tednov na kakšni omari v kuhinji ali sobi. Med tem časom se bodo na njenem spodnjem delu razvila korenenska kolenca. Iz teh se razvijejo v 10 do 14 dneh koreninice, če postavimo čebulico na kozarec, ki jih moramo seveda postaviti v temo (klet ali zaprt zaboj), od koder jih prenesemo v sobo šele, ko so koreninice dosegle dno kozarca. Najbolj primerena voda je deževnica, dobra pa je tudi iz tržaškega vodovoda, manj iz goriškega, ker je le ta preostna. Če voda izhlapi, jo moramo dopolniti, a kot rečeno

le do višine 1 cm pod čebulico. Mnogi denejo v vodo zrnce solitra (nitrato di calcio ali nitrato di soda), kar pa odsvetujemo, ker se navadno s količinami pretirava in uspeh izostane.

Vprašanje št. 44.: Ali res mršavi ljudje dalj časa živijo kot debeluharji in zakaj?

Odgovor: Ze v začetku povemo, da so vedno tudi izjeme. V splošnem je pa res, da mršavi ljudje dosežejo višjo starost kot debeli. Mršavi ljudje so čisto zato taki, ker manj uživajo ali ker imajo taka prebavila, da hrano hitro predelajo. V splošnem imajo zdrava prebavila, živ krvni obtok in dobro srce. Pri debeluharjih je drugače. Debeli so zato, ker mnogo uživajo ali pa imajo v svojih prebavilih kakšno hibo, zaradi česar se vsaka hrana spremeni v mast. Debeluharji imajo zamaščeno vse drobno, vse žile in tudi srce, ki je zato bolj šibko, krvni obtok manj živ in so zelo podvrženi kapi, posebno če se razburijo. Tako se zgodi, da mršavi preživijo debeluharje. V Ameriki delajo poskuse s podganami. Redijo jih v dveh skupinah. Prva dobiva sadje in povrtino, druga pa žito, krušne skorje, skorje sira in mesne odpadke. Vsaka podgana lahko požre kolikor hoče. Podgane prve skupine so mršave in so podaljšale svojo življenjsko dobo od 2 leti (toliko časa navadno podgana živi) na 3 in 4 leta ter so pri tej starosti še rodovitne. Dobre rejene podgane druge skupine poginejo navadno že konec prvega leta in tudi njih plodovitost je manjša kot pri mršavih. Na osnovi teh poskusov skušajo dajati navodila za človeško prehrano.

Iz Gorice

OSKODOVANCİ PO TOCI

Kmetje, katerim je toča povzročila veliko škodo, lahko dobijo posojilo pri goriški mestni hranilnici (Cassa di Risparmio) na Korzu. Hranilnica hoče pomagati malemu kmetu, da obnovi poškodovano poljo. V ta namen je določila 10 milijonov lir. Prizadet naj vložijo prošnjo na mestno hranilnico. Prošnji je treba priložiti potrdilo o škodi, katerega izdaja Kmetijsko nadzorništvo.

OBVESTILO

Do 20. novembra si davkoplačevalci lahko ogledajo spremembe o družinskem in drugih občinskih davkih. Seznanji so razobešenji na davčnem uradu v ul. Crispi 5.

OPOZORILO

Do 15. novembra se morajo vpisati v seznam volivcev vsi, ki so letos izpolnili 21 let ali jih bodo aprila 1955. leta. Prizadet naj za vpis čimprej poskrbe.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
 Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Strozza, ne ve, da sira Lionela ni bilo doma.«

»Kako pridete do tega zaključka?« je vprašal Weymouth.

»Služinčad v veži ga obžaluje kot mrtvega. Ako bi ga bili videli oditi iz hiše, bi vedeli, da leži tam nekdo drug.«

»Kaj pa s Kitajcem?«

»Ker ni druge možnosti za vstop v shrambo kakor skozi duri delovne sobe, se je Kvee moral skriti tam ob času, ko njegovega gospodarja ni bilo v sobi.«

»Croxted je našel zvezna vrata zaklenjena. Kaj je umorilo Kitajca?«

»Miss Edmonds in Croxted sta pa našla vrata delovne sobe od znotraj zaklenjena. Kaj je umorilo Strozza?« je odvrnil Smith.

»Najbrž ste opazili,« je nadaljeval nadzornik, »da je tajnik oblečen v domačo haljo sira Lionela. Ko je Miss Edmonds pogledala skozi okno noter, ga je pomotoma imela za gospodarja — in posledica tega je bila, da nas je spravila na napačno sled.«

»Oblekel se je tako, da bi vsakogar, ki bi pogledal skozi okno, prepričal, da je v sobi sir Lionel,« je pojasnil Smith.

»Zakaj?« sem vprašal.

»Ker je prišel sem z neko zločinsko namero. Poglej?« Smith se je pripognil in pobral več kosov raznega orodja. »Tu leži pokrov. Prišel je, da bi odprl rakev. Notri je bila mumija kake znamenite osebe, ki je živela za vlade Menepthaha II. Sir Lionel mi je bil prej pravil, da je najbrž mnogo dragocenih nakitov in draguljev skritih med ovoji mumije. Nameraval je stvar odpreti in vsebino novej

preiskati. Podoba je, da je spremenil svojo namero — na vso srečo zanj.«

V zmedu sem si bredel z roko po laseh.

»Kaj se je torej zgodilo z mumijo?«

Nayland Smith se je rezko zasmeljal.

»Po vsem videzu je zginila v obliki zelene megle,« je odgovoril.

»Poglejte Strozzovo obličje.«

Preobrnil je telo na drugo stran in, dasi sem bil vaju takšnih prizorov, so me spačene poteze Italijana navdahnile z grozo; tako zelo zgovorno so spričevale smrt, ki je morala biti hujša ko nasilna. Odstranil sem haljo in iskal na telesu kake znake, ki jih pa nisem mogel najti. Nayland Smith je šel skozi sobo in s pomočjo detektiva sta nesla Kitajca Kweeja v delovno sobo v polno svetlobo. Kitajčevo nagubano lice je bilo videti še bolj grozno kakor ono drugo in njegove modre ustnice so bile razprte ter tako odkrivalo spodnje in zgornje zobe. Nikakih znakov nasilja ni bilo videti, pač pa so bili njegovi udi, podobno kakor Strozzovi, zaradi smrtne boja zviti v neprirodni položaj.

Vetrič je postal jačji in ostri vzduh vlažnega grmičevja in omočavih plazilk je neprestano vel skozi okno. Nadzornik Weymouth si je ponovno skrbno prižgal cigaro.

»Strinjam se z vami do tod, Mr. Smith,« je povzel. »Strozza, ki je vedel za odhod sira Lionela, se je bil tu notri zaklenil, da oropa skrinjo, kajti Croxted, ki je prišel noter skozi okno, je našel ključ znotraj v vratih. Strozza ni vedel, da se je Kitajec skrivil v shrambo ...«

(Nadaljevanje v prihodnji številki)